»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:

	За Угарску:	Србију, Црну Гору	друге стране државе
на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17· —	23·—	„
на четврт »	К 8·50	11·50	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 27. У Новом Саду, у суботу 7. (20.) фебруара 1909. Година XXV.

Тежак положај народносне странке.

Оно, што се ономад догодило у угарском сабору са народносним послаником дром Јулијем Мањуом, тако је жалосна појава, да једва има речи, да се такова означи.

За ово четрдесет година, од успоставе угарскога устава амо, никад још није са тако елементарном снагом избило на површину становиште мађарских посланика, а тиме и огромне већине, па може се рећи: мађарскога сабора о мађарској нацијоналној држави, као ономад, кад је румунски народносни посланик др. Мању, као члан народноснога клуба, приликом расправе о рекрутима, означио народносно становиште у војничком питању погледом на тежњу мађаривирања војске, коју је тежњу означио као недопустљиву. Због овога био је др. Мању изложен највећим нападајима, највећим инсултима, готово само није био злостављен и из сабора избачен.

Па у чему се састоји та велика повреда „парламентарности“, да се оно не сме рећи у мађарском сабору, што је рекао др. Мању?

Познато је, да војничко питање за Угарску још ни из далека није решено. Немачки језик у заједничкој војсци још све једнако постоји, и то исто тако у угарским пуковнијама као и у аустријским. Хоће ли бечки меродавни кругови, па династија допустити, да се јединство у војсци у језичком питању, па у питању команде, наруши, то је отворено питање. Изгледа, да се то у Бечу не ће допустити, па и мађарски државници то већ увиђају, да у том не ће моћи успети. Тежње мађарских државника, да се створи мађарска војска са мађарским језиком и мађарском командом, за сада су само још мађарске нацијоналне жеље. Но у чему мађарски државници мисле да могу успети, то је: да унутарњи пуковнијски званични језик у угарским пуковнијама буде мађарски. Наравно да против тога не би могао нико ништа имати, да у чисто мађарским пуковнијама, где су војници у већини Мађари званични пуковнијски језик буде мађарски. Али би могло бити приговора томе, да у пуковнијама, у којима су војници друге народности, буде званични језик мађарски. До сад је тако било по аустријској војничкој управи, да се знало, који је пуковнијски језик, те су тај језик официри за извесно време били обвезани научити. У новије доба, према концесији из Беча, почели су да граде званични мађарски пуковнијски језик у оним угарским пуковнијама, које нису мађарске, а где се пронашло, да су војници Мађари у већини. Тако је румунски народносни посланик др. Стеван Чичо-Поп тврдио, да су у осам угарских пуковнија, где су Румуни у апсолутној већини, увели мађарски језик као пуковнијски. Сад хоће већ и у караншебешкој румунској регименти да уведу мађарски језик као званични пуковнијски језик. Како у том погледу стоји ствар у словачким, српским и хрватским пуковнијама, о том немамо података.

Но на сваки начин да војничко питање у Угарској, пошто према тежњама мађарских државника још није законом решено, потпада парламентарној дискусији, парламентарној расправи. За то нису никако могли бити оправдани они инсулти, што су били добачени дру Мању-у: да је издајица отаџбине, да су народности непријатељи Угарске, да стоје у служби Беча. Но баш у погледу одношаја према Бечу згодно је рекао др. Чичо-Поп: Не иду народносни посланици толико у Беч, колико мађарски посланици. Беч не повлађује народностима, него баш Мађарима, и само тако да се даје разјаснити, да је у новије доба у осам румунских пуковнија уведен мађарски језик као званични пуковнијски језик.

Но чудновата је ствар. Престонички листови, а наиме „Pester Lloyd“, доноси вест, да су српски радикалски посланици протестовали против говора дра Мању-а, наиме да Јаша Мркшић, Јован Манојловић и Мита Мушицки стоје на основи независне Мађарске те да признају оправданост мађарскога државнога језика, па мађарску команду у угарским пуковнијама. Но ако је то тако, онда српским радикалским посланицима нема и не може бити места у народносном клубу, те они треба да пређу у клуб мађарске независне странке, као што су то давно требали учинити. То би била отворена политика. Била би отворена политика радикала, да и у српским пуковнијама у Угарској буде мађарски језик пуковнијски језик, пошто је исти језик државни језик у Угарској.

Но војничко питање је само једна страна одношају немађарских народа у Угарској, односно народносних посланика на угарском сабору. Гледиште народносних посланика у војничком питању је то, да је немачки језик у војсци неки неутралан језик, који не унапређује и не може унапређивати германизацију, која је у Угарској искључена, дочим мађарски језик у војсци унапређује мађаризацију. Но у том баш и лежи велика противност међу мађарским и народносним становиштем. Кад је др. Мању у сабору рекао: „Ви хоћете свуда да мађаризирате, па сте потегли мађаризацију и у војсци!“, у сабору му је са највећом раздраженошћу одговорено: „Јесте, то и хоћемо! То и мора бити! Мора бити мађаризације, па ко то неће, тај је издајица отаџбине.“

После поравнања од године 1867. свуда и сваком приликом се порицало, да се хоће мађаризација а данас се сасвим отворено и без зазора проглашава, да се хоће мађаризација и да мора бити мађаризације.

У том лежи тешки положај немађарских народа у Угарској, а још тежи положај народносних посланика на угарском сабору. Оправданост мађаризације значи, да Угарска треба да буде мађарска нацијонална држава, а ко се огреши против тога, тај је издајица отаџбине. Па у том правцу већ је наговештено у угарском сабору, да је досадањи казнени закон недовољан, те је министар правде Гинтер у сабору рекао, да је већ приправљено пооштрење казненога закона.

Према овом становишту и политичком правцу и сам опстанак народносне странке постаје нешто недопустљиво. Народносна странка не ће и не може признати, да је Угарска према статистици хомогена, већ држи, да је хетерогена држава. Па зато, што народносна страннка ово исповеда, она у угарском сабору постаје „издајничка“ странка. Па с тога мађарски државници и мађарске странке не ће никако да признају народносну странку као какву саборску странку те с тога не ће с њом ни да опште, као са саборском странком, па с тога се народносни посланици и не бирају у одборе, а најмање у делегације. Ако су неки били бирани у одборе, ти су били бирани као поједини посланици, а не као чланови странке. Али кад мађарске странке нису примиле предлог народноснога клуба, да се у делегације бира бар један народносни посланик (великокикиндски посланик), а тај предлог није био примљен, онда су народносни посланици,

ЛИСТАК.

ЖИВА СЛИКА.

— Бајка. —

VI.

Капетан Виктор Тал и његова сестра отидоше из Нице у свој завичај. Но лорд је у непрекидној дописци остао с њима или управо с Агнезом. У њиховим писмима није било никаква јадања, па ипак је зборила душа души, срце срцу. Артурова љубав према Агнези бивала је све силнија, но у колико се та љубав учвршћавала, у толико је расла и његова одност према његовој штићеници. Обе су његову срцу, његову осећању биле једно, ниједну он није изневеравао тим, што је љубио обадве.

— Што не узмеш Агнезу? запита га мла́дица једном приликом. Тà она је као и ја, она је главом ја, само што има душе, а ја је немам. Ти би срећан био с њоме.

— А ти? Шта би ти онда радила?

— Па ја бих била уз вас двоје.

— А би ли ти било жао?

Мла́дица се насмеје весело и ђаволасто, као што је већ умела.

— А што да ми буде жао? Тà ја немам душе!

Опет протекоше неколико недеља. Једно јутро не дође мла́дица на доручак.

— Не осећа се добро! извини је Тереза.

Лорд се забрине па одмах оде до своје штићенице. Њена се главица у пола дигне са душека. Мла́дица се мило насмеши лорду у сусрет. Но лорд је одмах опазио, да то није више она стара његова штићеница.

— Теби као да није добро, чедо моје? запита је лорд нежно.

Она заврти главом.

— Осећам се сасвим добро, само сам нешто уморна.

Лорд пошље по лечника. Лечник дође па прегледи болесницу.

— Од чега болује? запита лорд лечника, пошто су обојица изашли из собе.

— Не знам! одговори лечник. Морам Вам искрено признати, да тако чудновата организма још нисам видео. Не умем да кажем, шта му управо недостаје, па ипак бих се чудио, кад би био довољан да одржи живот.

Лорд се задиви лечниковој оштру погледу па му укратко разјасни целу ствар. Лечник рече на то:

— Кад је тако, онда ту болесницу не могу лечити ни ја ни икоји од мојих колега, С места отидите с њом у Париз па се посаветујте са професором Морисјеом.

Лорд послуша савет тог искусног човека. Одмах телеграфише у Париз професору Морисјеу па се онда са мла́дицом крене онамо. Још оно вече, чим су стигли у Париз, походио га је професор Морисје́ у хотелу. Лорд га одмах одведе до мла́дице.

— Господине професоре! дочека мла́дица професора. Нисте били срећне руке. Ипак нисте потпуно увардали природине тајне.

— Како то? запита професор Морисје́.

— Ево Ваша творевина не ће више да се одржи! одговори мла́дица па се насмеши. Уметна машина хоће ево да се распадне.

Професор Морисје́ прегледи младицу па се увери, да она говори сушту истину. Сав узнемирен погледа у лорда, који је престрашено очекивао његов суд.

Тада рече мла́дица сасвим спокојно:

— Говорите искрено, господине професоре! Мени нити ћете рећи што ново, нити што, чега бих се поплашила. Ја се не бојим распада, као што га се страше људи. Тà ја немам душе.

— Ви се не варате! разјасни онда професор. То је био мој први покушај па ето ми није потпуно пошао за руком. Нешто сам погрешио, кад сам прорачунавао, докле ће супстанције остати спојене.

— Зар нема начина, да се предупреди распад? запита лорд нагло. Можда би ваљало додати нових материја̄?

Професор Морисје́ слегне раменима.

— Кад је организам једаред већ довршен, онда му не могу више додавати нових материја̄. Организам је сваки једино упућен на то, да се природно храни и одржава.

— А не можете ли зар задржати распад? Да дате можда какав лек,

који су били у појединим одборима, сви до једнога резигнирали на своја места.

Још пре тридесет година, кад је под Коломаном Тисом започела струја о нацијоналној мађарској држави, тадањи народносни посланици саветовали су се о том, да је према тој струји народносна борба немогућа, па да би се народности имале повући у пасивитет. То је мишљење после и преовладало, јер при изборима, према државном притиску, народносни посланици нису могли бити бирани. Пасивитет су Румуни сасвим консеквентно свуда спровели и тај пасивитет је трајао десетинама година. Ово је мађарске државнике у највећој мери женирало, јер се у Европи знало, да у угарском сабору половина становништва нема свога правога представништва, јер немађарски народи не ће да учествују у угарском законодавству.

Тада се чули баш мађарски гласови, који су немађарским народима говорили: „Ходите у сабор па ту изјавите ваше жеље и тегобе, па ће исте бити услишане, у колико се не косе са јединством државе.“

Немађарски народи напустише пасивитет, па дођоше, иако у малену броју, у сабор. Али дођоше у нади, да ће бити боље, а осећаху да им је дужност, да дођу, особито погледом на изборну реформу, која треба да изведе политички преображај Угарске, па да са општим правом гласа дође до израза праве воље становништва Угарске.

Али како данас стоји народносна странка, која је сасвим лојално ушла у сабор? Хоће ли мађарски државници да се народности опет повуку у пасивитет? Хоће ли опет оно, да се у Европи казује, како Угарска нема правога народнога заступства?

Жалосна је то појава, врло жалосна, што је избила на површину поводом говора дра Мањуа. Једно питање, које је на сваки начин парламентарно за дискусију, жигоше се као издајство! Куда води такав правац у угарском сабору? — Сваки нека себи даде одговор!

⊙

Баћањи против народности.

— Седница угарског сабора. —

Познати мађарски гроф, Теодор Баћањи, који се свуда и свагда истиче не само као велики мађарски патријота, него и као пријатељ радничког света па је добром приликом постао и заштитник босанских бегова, и — last not least — „српских“ радикала, — једва је дочекао прилику, да може да светли својим шовинистичким одговором на значајни говор румунског народносног посланика дра Јулија Мању-а, који је ономад тако велику буру изазвао у угарском сабору. Гроф Баћањи је говорио на дугачко и на широко па је дошао, ни мање ни више, до тога закључка, да се од сада народности, које се поводе за начелима једнога Мању-а, имају сматрати као „издајице отаџбине“. А уздање народности у династију да је сасвим илузорно, јер династија може наћи своги наслона само у мађарском народу.

Ево у изводу тога шовинистичкога говора племенитога грофа:

Гроф Т. **Баћањи:** Прави повод, што сам се јавио за реч, дао ми је јучерашњи говор једног народносног посланика, који говор смелошћу превазилази све, што се до сад говорило. Десило се већ, да се који члан те групе, скривен за стубом, усудио на такав нападај против мађарског народа те је тај нападај укријумчарио и у дијаријум. Но јуче је посланик Мању изнео читав низ увреда против мађарског народа. Његов је говор био све сама повреда нашег устава. Ми не смемо допустити, да тај нападај остане некажњен. Народу и законодавству је дужност, да штити устав наше земље и да према нападачу поступи по заслузи.

Посланик Јулије Мању рекао је јуче, да он оно, што изјављује, изјављује у име народносне групе. То се мора установити. Не стојимо ми сад према господину Вајди или Мању-у, него према целој групи. Мора се узети у обзир и то, да ће се тај говор читати у Бечу, где нас мрзе, и да је говорник непрестано наглашавао, да он говори у име свију немађарских грађана Угарске. То није истина. То је ароганција. Последњи су избори доказали, да велик део немађарских народа иде с нама а не с народностима. (Обрне се Чичо-Попу: Можете се Ви церекати, колико год хоћете!)

Стеван **Чичо Поп**: Ја протестујем против таква тона!

Гроф Теодор **Баћањи:** Немци и један део Румуна свагда су гласали с нама те господа немају права, да говоре у име свију немађарских народа.

Стеван **Чичо-Поп:** Мању је говорио у име клуба народносне странке.

Гроф Теодор **Баћањи:** Посланик Мању је непрестано говорио у име немађарских народа. Немојте извртати ствар. Посланик Мању је говорио и о том, како у Угарској постоји сталешка влада. То не стоји. Мађарски парламенат тежи за тим, да потпомогне мале људе, да парцелисањем осигура малим економима земље, а прваци Румуна напротив хоће на уштрб малим људима да створе румунску интелигенцију, богат средњи сталеж. С тога баш Румуни имају најмање права, да говоре о сталешкој влади.

Независној је странци у војничком питању крајњи смер, да створи самосталну мађарску војску. Ми смо ради, да у школу и у војску уведемо мађарски државни језик, обзирући се при том и на народносне језике, и хоћемо да спречимо то, да мађарски момак, кад уђе у војску, онде нађе сасвим стран културни свет. Веран државјанин не сме друкчије мислити.

Што се јуче овде десило то се не сме више десити, и ми то не ћемо трпети. Децембра месеца минуле године изјавио је гроф Фрања Тун у аустриском Горњем Дому, да протестује против тога, да се војничке установе развијају у смислу паритета, у смислу мађарских жеља. У сличном је смислу говорио и аустријски министар-председник, па и барон Морсеј и други. Од то доба аустријска штампа агитује у истом смислу и захтева, да се одбију мађарске жеље. Исти ток мисли, који се провлачи кроз аустријске нападаје, прожима и нападај посланика Мањуа. Мању дражи против Угарске, буди нацијоналну задевицу, не би ли мађарски захтеви били одбијени. Ја не ћу да кажем, да је говор посланика Мањуа плаћен из Беча, али ако је тај говор спонтана манифестација, онда је то велеиздаја. Господа стоје у служби оних тежња, које исповедају аустријски занесењаци, у служби великоаустријске идеје, а присталице те идеје су отворено изјавили, да су непријатељи ове земље, а ми ћемо то запамтити па ћемо се с њима разрачунати. Господин Мању и његови другови туже се на нас пред иностранством, да им ми угњетавамо језик и културу. Чудновато је то, да господа, која мрзе мађарску културу, све једнако чезну за немачком културом и за њу се боре. Господа мрзе наш језик те чине све и сва, да се мађарска држава не уједини. Ако им пође за руком, да спрече поравнање међу Аустријом и Угарском, надају се да ће моћи у целој монархији унапредити процес растварања те у Угарској створити неку државну скупину, која би се опет морала распасти. Смер тој тежњи је, да се уништи монархија па да се створи дакороманска држава. Народности су одабрали ово време да се понуде Бечу, јер виде да меродавни кругови у Аустрији већ увиђају, да се лојалном мађарском народу морају дати извесни уступци. Народности хоће да омету мирно решење спорних питања. Па баш с тога су у критичном часу употребили прилику, да непријатељима мађарског народа притеку у помоћ. Има света, који у Бечу пропагише идеју, да у Аустрији ваља Немце, а у Угарској Мађаре угњетити, да би се на основу тријализма и федерализма а по узору Швајцарске створила нова форма. Са нашом се земљом такво шта не сме покушати. Ако се у нас јаве непријатељи, који би покушали такву пустоловну политику, онда би се сви Мађари нашли у једном табору, да отклоне те покушаје. Кад заступници немађарских народа под заштитом слободе говора вређају и изазивају Мађаре, нека узму на знање, да ми то не ћемо трпети. Нигде грађани који не говоре државни језик, немају толико права као код нас. Што се јуче десило у овом сабору, то нам не да́, да се икад помиримо с вама. А ако ви наставите своје нападаје против нас, ми ћемо према вама поступити онако, како ви то заслужујете као велеиздајници.

*

Племенити гроф Баћањи у свом говору против посланика дра Мању-а врло се затрчао. Не би смело бити, да се половина становништва Угарске за то, што има друго мишљење о природи Угарске, жигоше велеиздајом. Оно умствовање пак племенитог грофа Баћањија, да ће Беч свагда тражити наслона у Мађарима, то је оно старо: aula est pro nobis, а по повесничком искуству ово је врло варљиво и променљиво.

ЗАПЛЕТИ НА БАЛКАНСКОМ ПОЛУОСТРВУ.

Преко Берлина стиже сензацијонална вест, како је руски министар иностраних дела казао, да је међународни положај ванредно запет и да он сматра за **неизбежан рат** између Аустро-Угарске и Србије. Но сумњамо, да је Извољски могао такво што рећи, јер се и у Србији и у Црној Гори баш обратно показује сада мање воље за рат, него зимус. Особито је Црна Гора сад много мирољубивија и, ако је веровати најновијим вестима, Црна Гора би се задовољила каквим малим уступком.

Колико се у Србији мало мисли на рат, види се и по том, што су се стари и нови радикали опет дохватили за кике те се отимају о власт. Данас је за Србију много важније питање, хоће ли опет доћи на владу Никола Пашић, а балкански заплет је радикалским главама у Србији тек питање другог реда!

Да ли рат?

Из Петрограда јављају у Берлин, да Извољски сматра за неизбежан рат између Аустро-Угарске и Србије. По мишљењу руског министра иностраних дела светски политички положај је врло запет.

На ту вест с надлежног места у Бечу изјављују, да тамо не знају за такову изјаву Извољскога. Такова

који би крепио те слабост отклонио?

— На жалост не могу ни то! рече професор тихо. Још само неколико дана па не ће више бити најдивнијег створа, што га је икад створио људски дух!

Сав потресен клекне лорд крај мла́дичине постеље. Мла́дица метне своју ручицу на његову главу па га стане тешити:

— Немој тужити! Та̀ ја не умирем као ви, мене у опште не може нестати, ја ћу у Агнези живети и даље. Само те нешто молим Ви људи закопавате своје покојнике у хладну, мрачну земљу. Тога сам се увек грозила. Ја не бих рада да будем закопана . . .

— Ама, чедо моје. . .

— Волела бих, да опет постанем слика. Онда не ћу ни умрети, него ћу се само вратити у своје првашње стање. Може ли то бити, господине професоре?

И она и лорд погледаше у научника.

Професор Морисје́ се мало замисли. Најзад рече:

— Но баш особитих тешкоћа̂ не ће бити код те метаморфозе. Био бих још кемичар, кад не бих могао растворити спојеве, које сам створио. Ту ми сад не треба ни многе спреме. Само не смемо — ако мла́дица баш никако не ће друкче — чекати дуже, него најдуже до су́тра. Њена снага почиње да попушта, па пастане ли криза, може се уметно створени организам распасти и за неколико минута. Ако сачекамо, да се организам почне распадати, онда већ не ћемо моћи добити ону негдашњу шумску нимфу у њеној несрављеној лепоти.

— Разумем! рече мла́дица па се насмеши. Шта је стало до тога, да ли ћу живети који сахат или дан дуже! Хоћу да овај живот свршим у лепоти, хоћу да останем несрављено лепа уметнина, јер као таква сам бесмртна. Пожурите се, драги професоре! Једва чекам, да опет будем лепа слика, којој се сви диве. За ваш живот нисам ни онако.

Лорд се свом снагом опирао њеној жељи, но мла́дица је молила тако топло, тако усрдно, а професор ју је у томе потпомагао тако, да је лорд најзад попустио.

Те тако је професор Морисје́ похитао, да спреми све, што треба. Сутрадан после подне већ је дошао са својим апаратима и кемикалијама. Слику су приковали на зид а мла́дица, одевена у оно првашње плаветно одело, стане пред слику са свим онако, како је пре стојала на платну. Лагано се и пажљиво намести на оно празно место па се оданде насмеши на лорда, који ју је преклињао, да одустане од своје накане.

— Зар ти је криво, што се враћам у живот, за који сам створена? На платну сам богиња, бесмртница, па и живим, али у највишем, најузвишенијем смислу, живим без свести, да се морам бринути и патити. У вашу модерну културу не бих ни онако никад пристала. Венчај се с Агнезом па поштуј моју успомену у њену и у мом лику.

Професор Морисје́ нагло намести штрцаљку на њену руку па инструменат учврсти о свој апарат.

— Дај да те пољубим још последњи пут! узрази мла́дица па мило погледа у свог заштитника. Хвала ти од свег срца за све, што си ми учинио!

Артур је стане плахо љубити.

— Поздрави Агнезу! прошапће мла́дица па онда изумрешо гласи у њеним устима.

Нежније, него и најтиша смрт, исисао је апарат уметни живот из њена тела а израз се у цртама ни најмање није изменио. Лепи удови изгубише облину те се вратише у првашње стање. Пред лордовим сузним очима стојала је сад слика, онако лепа и величанствена, као и некад.

— — — — — — — —

Често је после лорд са својом Агнезом замишљено стојао пред дивном сликом, која је била у њиховој соби. Сетно, па ипак не тужно, гледали су њих двоје у ту дивотну слику а лорд је готово сваки пут, узбуђен до дна душе, притиснуо на своје груди своју лепу женицу па јој пришапнуо:

— Нимфа је остала жива у теби, слатка моја женице!

* * *

Једног дана добије лорд писмо од професора Морисјеа. Научник му јавља, да је своју методу усавршио те је сад кадар јемчити бар за двадесет година, ако би лорд био вољан, да опет покуша, да слику оживи, па ако му даде потребна средства.

Но лорд одбије научникову понуду. Овако му одговори:

— Драги професоре! Немојте никад више стварати живе створове. Живот се састоји из среће и несреће. А јесте ли Ви кадри, производу Вашег умења уштедети патње и разочарања? Ви га баците у бујицу времена и случаја а нисте у стању, дати му снаге, да одоли. Поштујте преимућство природе. Само она има права, да ствара.

Професор Морисје́ мора да је то увидео. Никад се после није више чуло за њ, да је створио што ново.

По немачком.

претпоставка нема никаква основа, па ако је Извољски заиста оно рекао, онда није довољно обавештен о садашњем стању. С највећим нагласком може се утврдити, да не може бити ни речи о непосредној акцији Аустро-Угарске против Србије.

Петроградско „Новое Время“ међу тим пише, да прети општи лом. Не може се веровати мирним уверавањима Аустро-Угарске. Аустро-Угарска ће под изговором, да новопазарском санџаку прети опасност од Србије, продрети у санџак. Аустро-Угарска игра va banque.

Из Београда у Ниш.

Јављају из Београда 4. (17.) о. м.: На скоро ће се двор и влада преселити у Ниш. Престолонаследник је недавно изјавио, да и стратегијски разлози чине потребним, да се премести престоница, јер се Београд у случају рата не би могао држати. Злато Народне Банке одавна је пренето у Ниш.

Србија се оружа.

„Франкфуртским Новинама“ јављају, да је српска влада код једне антверпенске фирме наручила 25.000,000 патрона, које ће се донети преко Одесе и Румуније.

НОВИ САД, 6. фебруара 1909.

— **Социјалисте о радикалском страданију у Кикинди.** Главни орган социјално-демократске странке у Угарској, будимпештанска „Непсава“ описује радикалски „збор“ у Великој Кикинди, те радикале назива Рауховим савезницима и издајицама српског народа. „Непсава“ изводи, да је збор врло јадно прошао. Покушај, да радикали „заузму“ Велику Кикинду, посве се изјаловио и свршио са великим фијаском.

Тако вели „Непсава“, која је на том збору имала свог нарочито изаслатог извештача. И ту је сад бадава радикалско лагање по „Застави“, „Мађарорсагу“, Пашићевој „Самоуправи“, с којом је Јаков у дебелом пријатељству, а узаман Јаков наводи и оно, што бунца неки кикиндски мађарски листић.

— **Где су говори?** До сад је „Застава“ после сваког родокаљског збора увек доносила празне говоре својих воћкова. И гле чуда, после кикиндског збора, на ком су родокаљи бајаги „освојили“ Кикинду, „Застава“ не доноси говоре, које су њени трбушари токорсе изговорили на збору. Како то? Его тако, што пријатељи услед народног огорчења против радикалских издајица нису ни речи могли прословити. Чак је и „дофен“ морао умукнути, а не мање и његов зет Јаков.

— **Мркша велики политичар!** У оној бури, која је настала у угарском сабору услед значајнога говора румунског народносног посланика дра Мању-а, нашао се један велики политичар, који се је као Србин прославио, што је притекао у помоћ мађарским шовинистама против говора дра Мању-а. Ваљало је побити ону изреку Мању-ову, да он говори у име народносног клуба. Забога, и тај Србин велики политичар, познати Мркша пилићар, истина није држао велик говор у сабору, али се за време саборске паузе размећао по саборској дворани, казујући мађарским посланицима, да нема закључка народносног клуба, да би др. Мању смео тако говорити. Он (разуме се: велики српски политичар) казује мађарским посланицима, да Срби хоће „персоналну унију“ (као да Мркша зна, шта је персонална унија) и да Срби признају мађарски државни језик и да је за то српски народ (наравно, Мркша представља српски народ!) одлучно против такових непатријотичних назора, као што их има др. Мању. С њим се слажу и његови радикалски другови (Мркша ту узима тон покровитеља) др. Манојловић и др. Мушицки.

Е, па и нас да не снађе месински и калабријски земљотрес, кад пилићар Мркша постаје велики политичар и „патријотски“ обавештава мађарске посланике о мађарском лојалитету српскога народа. Штета, што само није био у близини познати мађарски посланик др. Ђорђе Нађ, који је истом Мркши пре две године довикнуо:

— Устај, паорска свињо, јер ћу те тако ћушити, да ћеш се одмах изврнути!

Наравно, да мађарске шовинисте не женира то, што се српски радикали признају поборницима начела независне мађарске странке, а овамо немају „патријотске“ одважности, да ступе у ту мађарску странку, већ воле онако мало заветрине у народносном клубу, пошто су радикали мађарске патријоте према горе, а према доле се лупају у груди: „Та, браћо Срби, и ми смо против Мађара!“

— **Расправа у »велеиздајничкој« парници.** Као што из Загреба јављају, главна расправа против ухапшених Срба „велеиздајника“ почеће у среду 18. фебруара (3. марта) о. г.

Политички преглед.

— **Угарски сабор.** У прекјучерашњој седници заступничке куће угарског сабора, у наставку дебате о законским предлозима о рекрутима, говорили су и хрватски делегати: Милан Ројц и Љубомир Бабић-Ђалски. Обојица су говорили хрватски, и то наравно против. На крају седнице је хрватски делегат др. Душан Поповић интерпелисао министра-председника Векерла, питајући га, да ли му је познато, да је Ђорђе Настић прост agent provocateur, да себе без икаква права назива књижевником, ма да му се сав књижевни рад састоји из неколико брошира, којима буни свет. Како Векерле није у тај мах био у сабору, поднеће му се писмено интерпелација дра Душана Поповића. Румунски народносни посланик Стеван Чичо-Поп интерпелисао је министра унутрашњих дела грофа Јулија Андрашија у ствари писма, које је гроф Андраши писао уредништву уставне странке у Оравици приликом ондашњег избора. Интерпеланат држи, да се не може допустити, да фактичан министар и најмање утиче на изборе. Гроф Андраши је одмах одговорио на ту интерпелацију. Правда се тим, да је он само испунио дужност учтивости, кад је одговорио на депешу, којом га је председник оравичке уставне странке поздравио приликом кандидације. Но у том писму није било никаква упутства, није било управљено на чиновнике, него на уставну странку, која га је поздравила. Стеван Чичо-Поп изјављује, да не узима на знање министров одговор, но сабор га је наравно узео на знање.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 6. фебруара 1909.

— **Узапћена књига.** Новосадски варошки капетан Алексије Вешеји узаптио је у овдашњој књижарници Светозара Ф. Огњановића (пређе А. Пајевића) десет примерака Цвијићеве брошире с натписом: »Анексија Босне и Херцеговине« те их је предао истражном судији.

— **Какав беше отац, а какав је син.** Од једног свог пријатеља добијамо ове редове:

»Донели сте глас о »србовању« данашњег проте жабаљског г. Милоша М. Папића, а сада ево вам једно писмо његова блаженопочившег оца, врлог проте жабаљског Максима С. Папића од г. 1880., да се види, каква је разлика између оца и сина. То писмо честитог проте Максима Папића гласи:

У Жабљу, 30. јуна 1880.

»Драги господару!

Мимо други беда и невоља своји, стоји у првој линији каишарство, лукавство и варање чивутско, што прети, да ће осиромашити и растерати моје неопрезне, невеште и нелукаве Шајкаше и Шајкашкиње. Шајкаши, иначе врстни јунаци, хоће ево да подлегну лукавству чивутском због напред узајмљивања на вуну, жито, зоб и т. д. те се тако презадужују, даље љуто их варају, нарочито женске, при куповању и продавању. — И беседе у цркви, да се клоне и чувају с Чивути трговати (Чивути преко људи прете ми, да ћеду ме министерству обтужити) и поуке моје сваком даном приликом, све то неможе зло да уклони и моје Христијане од те море — да сачува.

Талмуда сам растуривао. А нудио сам и Арси Пајевићу, да се око тога постара, и изда, што би наш народ од ови лукави л....а и в....ца сачувало; и ево хвала Богу, да у вама нађосмо једног ваљана борца противу таквог опасног непријатеља нашег народа. Хиљадили се такови, да Бог да! Радите неуморно, и биће плода по наш сиромашан народ. Бог вас поживијо! **М. С. Папић.«**

Из овог се види, како је отац пре 29 година своје стадо чувао, а како му син Милош као страначки најамник — удружен са јунаком »историјског ножа« — стадо распуди! Ово је писмо упућено у добу највећег антисемитског покрета у Аустро-Угарској и Немачкој на једног нашег пријатеља из Сомбора, као тадашњег вође српских антисемита,

— † **др. Владимир Главаш.** Од оних Срба ђака, који су таки после буне од године 1848. отишли на науке у Беч, једва да има још кога у животу. Међу ове спада и др. Владимир Главаш, који је ових дана умро у Врањеву у 76. години свога живота. Главаш је још ђаком био неки особењак и такав је остао читавог свога века. Био је као добар друг омиљен у ђачком у друштву. Али као особењак дао је много пута повода разним шаљивим опаскама. Једном је имао неку неприлику, ради које је мислио, да треба да се оправда пред деканом. Па онако сасвим трагично рече декану: Ich bin der unglückliche Glavasch! (Ја сам несретни Главаш!) Од то доба зваху га ђаци: »der Unglückliche«. Главаш је лепим успехом свршио науке у Бечу, па је постао доктор права, али се није хтео никад одати адвокацији, нити је хтео да ступи у судску службу. Имао је свој салаш и своју кућу, па је у Врањеву живео мирно и задовољно. Није се никад женио, а слабо се састајао и са својим старим друговима из ђачких времена. Волео се препирати са младим универзитетлијама, па кад би кога ухватио на сокаку, тај би га морао слушати по читав сахат. Био је ревностан читалац »Браника« и чини нам се, да је слабо које друге новине и читао. Др. Главаш био је скроз честита и племенита душа а волео је и свој српски народ, иако се није никад истицао на полититичком пољу. Свој доста знаменити иметак (до 100.000 круна) оставио је српској црквеној општини свога роднога места Врањева. Но не само Врањевчани, него и други Срби, који су познавали честитога Владимира Главаша, могу му рећи: Нека ти лака буде црна земља, честити Србине, а вечан ти спомен међу твојим Врањевчанима, које си као досадањи њихов највећи добротвор задужио за увек!

— **Како поступају са Србима »велеиздајницима.«** Један суров тамничар у Загребу је кључевима тешко ранио у главу једног Србина, који је уапшен као »велеиздајник.« Исти тамничар је увек сурово поступао са уапшеним Србима „велеиздајницима.“ Тек сад мисле, да га макну с места, за које није.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **Јурига у сабору.** Словачки народносни посланик свештеник Фердинанд Јурига био је осуђен на две године државног затвора. Скоро пуне две године био је Јурига у државном затвору у Вацу, но сад му је заостатак казне опроштен те је пуштен на условну слободу. Одмах дође у сабор. Некоје шовинисте хтедоше предложити, да се Јурига искључи из сабора, али их је сам потпредседник сабора одговорио од тога објаснивши им, да државни затвор не уништава посланички мандат Јуригин. Народносни посланици и новинари су Јуригу топло поздравили.

— † **Велики кнез Владимир.** Како јављају из Петрограда, тамо је умро стриц руског цара Велики Кнез Владимир Александровић. Покојник беше трећи син цара Александра II. и родио се г. 1847. У руско-турском рату командовао је Вел. Кнез Владимир XII. корпусом и потукао је Сулејман пашину далеко јачу војску. Покојник је био непоколебив присташа апсолутизма и долазио је више пута с царем Николом II. у сукоб, кад је овај дао Русији устав.

НОВИЈЕ.

Уешинктн, 5. фебруара. Сенат је у данашњој својој седници усвојио захтеве за флоту. Пре тога је, ускос предлога комисије, која је за оба нова ратна брода предлагала 21.000 тона запремнине, закључио био, да нове лађе треба да имају 26.000 тона запремнине.

Будимпешта, 5. фебруара. Полиција је јуче поверљивим путем дознала, да српски ђаци будимпештанског свеучилишта у једној гостионици унутрашње вароши хоће да одрже тајну политичку конференцију. Кад су изаслани детективи отишли у означени локал, већ је конференција била свршена. Полиција сад гледа, да докучи, ко је све учествовао у тој конференцији.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »БРАНИКА.«

Аустро-Угарска и Турска.

Цариград, 6. фебруара. Предстоји закључење погодбе између Аустро-Угарске и Турске ради одбране новопазарскога санџака, ако би га Србија и Црна Гора напале

Сукоб српске чете с аустро-угарском војском.

Сарајево, 6. фебруара. Једна српска чета је код Новога Села на реци Дрини пуцала на једну аустро-угарску војничку патролу. Војници се брзо бацише на земљу, тако да нико није рањен. Српски нападачи, којих је било 15 на броју, брзо ишчезоше.

Војна приправност.

Будимпешта, 6. фебруара. „Пешти Напло« пише: Вести, што долазе у јавност о војној приправности Аустро-Угарске, не би требало оповргавати, јер смо се већ навикли на ратну опасност.

Мађарски захтеви и Беч.

Будимпешта, 6. фебруара. „Аз Ујшаг“ јавља из Беча, да се тамошњи кругови не опиру тежњи мађарске коалиције, да и даље задржи за себе власт, али у Бечу траже, да коалиција међу народом не игра улогу бунтовника, него да буде искрена. А то је могуће само новим формирањем странака.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

МОТОР

са 12 коњских снага, врло добар, може се видети, кад ради, продаје се за **2500 круна**, исто се тако врло јефтино продају **3** комада двоструких сандука за ваљке, 3 пара млинских каменова заједно са гвозденим деловима. Нови мотори се уз највеће јемство могу добити на отплату код **Павла Гериха** у Новом Саду у Доситејевој улици 6. Е. 46 2—6

Примам на машини
штрикање и потштрикавање
ЧАРАПА
по умереној цени.
Ј. Пандуровић,
6 14— Кошутова улица бр. 25. врата 9.

Новоотворено стовариште разноврсног собног и канцеларијског

НАМЕШТАЈА

фабрике столарских производа

ВУКОВИЋ д. д.

налази се: *Budapest IV. Váczi utca 63.*

Укусна солидна израда

644 24—24 **умерене цене.**

Одликовани са безброј награда и почасним дипломама.

КАЛМАР и ЕНГЕЛ

ФАБРИКА МОТОРА И МАШИНА

БУДИМПЕШТА, V., Lipót-körut 18.

Препоручује, како **за вршаће машине**, тако и **за млинове** своје најпростије **бензинске моторе, бензинске локомотиве** као и **моторе с увлачењем гаса**, који се у стовариште V., Lipót-körút 18. увек могу видети за време рада.

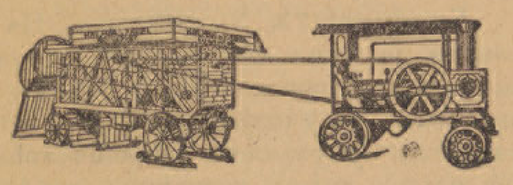

Потпуно јемство за извршну вршидбу! **Једино постојећа новина!**

Ови мотори једнако иду и услед њихова за чуде простог састава може њима одмах лако управљати ма који и најнеупућенији човек.

Ценовник бесплатно!

Јефтине цене на отплату.

34 16—20

Дражбена објава.

На јавној дражби, која ће се одржати **9. (22.) фебруара 1909. год.** а почети у 9 сати пре подне на Банковци салашу манастира Гргетега, продаваће се живи инвентар манастира Гргетега и то:

рогата марва: 20 ком. крава, 51 ком. волова, 24 ком. јунади, 17 ком. телади и 3 бика;

коња: 14 ком., омади 3 ком. и ждребади 4 ком.

свиња: крмача 48 ком., назимади 40 ком. и 3 нераста;

а **14. (27.) фебруара 1909. у 11 сати пре подне** продаваће се у званичним просторијама надзорништва нар. црк. добара (Народни дом) у Карловцима путем натицања храна манастира Гргетега и то: пшенице око 1100 мтц., зоби 350 мтц., јечма 150 мтц. и кукуруза на клипу 1000 мтц.

Ова храна се може у свако доба на манастирском салашу Банковци (најближа жељезничка станица Бешка) видети.

У **Карловцима**, 3. (16.) фебруара 1909. године.

Рајачић

64 2-2 надзорник нар. црк. добара.

ДРАЖБЕНА ОБЈАВА.

Српска православна црквена општина у **Куману** расписује дражбу на мањак ради **зидања двеју школских зграда** са по три школске дворане.

Целокупан прорачун обеју школских зграда износи: 28.289 К 81 пот.

Дражба ће се одржати 18. фебруара (3. марта) о. г. у 10 часова пре подне.

Сваки дражбоватељ дужан је пре дражбе положити 5% горње своте у име пишманлука.

План, прорачун и услови могу се сваки дан видети код потписаног председништва. Црквени одбор задржава себи право поверења.

У **Куману**, 18. (31.) јануара 1909. године.

63 2—3 **Председништво.**

ПРОМЕСЕ

3% уг. хипотекен СРЕЋАКА

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

К 75.000·—

1 згодитак по К **3.000·—**, 3 згодитка по К **1.500·—**, 10 згодитака по К **400·—** и 1100 згодитака по К **200·—**

Жребање 25. фебруара о. г.

Цена К 4·—

—

Бечко-комуналних срећака

од год. 1874.

Главни згодитак

К 300.000·—

1 згодитак од К **20.000·—**, 1 згодитак од К **10.000·—**, 5 згодитака по К **2000·—**, 12 згодитака по К **500·—** и 2280 згодитака по К **320·—**.

Жребање 1. марта о. г.

Цена К 15·—.

Издаје

МЕЊАЧНИЦА

Централног Кредитног Завода

д. д.

у Новом Саду.

Поштом шаљемо промесе само кад нам се унапред пошаље новац са 35 пот. за поштарину. 44 7—

НА ЗНАЊЕ!

Имам у Опаву на дебељачком друму у Банату **30 вагона** добра **СЕНА** (пиревине) на продају.

Продајем само непресовано на киле 6 и 7 Круна од 100 кила уз готов новац.

Велики кантар »Brückenwaage« за мерење има на лицу места.

Ко потребује нека се изволи на мене у Тител (Бачка) обратити.

59 3—3 С поштовањем

Лазар М. Јанковић.

ИЗВРСНО СРЕМСКО

ВИНО

из свога винограда 26 новчића литра, сремска шљивовица и комовица по 50 новч. литра точи се у сопственој кући гостионичара

Мите Штрангарева

код црвеног срца 61 2-10

у Новом Саду.

ПОЗИВ

НА

VII. редовну

славну скупштину

ГОСПОЂИНАЧКЕ ЧЕСТИЧАРСКЕ ЗАДРУГЕ

ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ

која ће се држати дана **25. фебруара (10. марта) 1909. године у 2 сата по подне** у заводским просторијама, на коју се г. г. честичари учтиво позивају.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Избор перовође и два оверитеља скупштинског записника.
2. Извештај управе о друштвеном пословању и поднашање биланције и закључних рачуна.
3. Извештај надзорног одбора о контролисању друштвених послова и о прегледању биланције и закључних рачуна.
4. Закључак о издавању разрешнице управи и надворном одбору.
5. Предлог управе о подели постигнутог чистог добитка.
6. Избор надзорног одбора.
7. Евентуални предлози.

Управни одбор.

Дугује **Рачун изравнања на дан 31. децембра 1908.** Потражује

	К	п.		К	п.
Благајна 31. децембра.	8409	52	Честице П. кола . . .	34436	—
Менице	224748	—	Делимак П. кола . . .	6250	—
Зајмови	13569	64	Резервни фонд	1750	—
Намештај	500	—	Засебан резервни фонд	600	—
Наши рачуни код страних завода	2681	69	Штедионички улози .	202459	22
Текући рачуни . . .	46182	39	Реесконт	44905	—
			Писарина	22	20
			Чиста добит	5668	82
	296091	24		296091	24

Дугује **Рачун губитка и добитка.** Потражује

	К	п.		К	п.
Камата по реесконту .	2673	76	Пренос из год. 1907. .	181	17
Камата по улозима . .	10352	69	Камата од есконтованих меница	19038	52
Трошкови	803	35	Банкпровизија	3889	33
Поштарина	99	94	Камата од зајмова на обвезнице	687	09
Плате	2578	20			
Станарина	216	66			
Биљеговина	6	82			
Порез	863	02			
10% пореза на улог .	532	85			
Чиста добит	5668	82			
	23796	11		23796	11

У **Болдогасоњфалви**, 31. децембра 1908. године.

Ђока Локић благајник. **Јаша Вуков** председник. **Рада Локић** потпредседник. **Светислав Стојановић** књиговођа.

Младен Попов, Шандор Локић, Паја Врбашки, Богдан Попов, Максим Попић, Јован Васиљев, Бранко Исаков.

Са главним и споредним књигама сравњено и у реду нађено.

66 1—1 НАДЗОРНИ ОДБОР:

Лазар Мишић **Karl Weinberger** **Andrija Toth.**

Хотел „БЕЛА ЛАЂА"

ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро

1 12-150 (urquell) ПИЛЗАНСКО ПИВО.

Телефон 87. Основано 1845.

Л. Менрат и син

велико стовариште собног намештаја

Нови Сад.

Због превиђивања своје куће налазиће се стовариште од 15. фебруара па **за време зидања на тргу Фрање Јосифа (главна улица) број 3. у кући браће Вагнера** тик **поред Хотела Јелисавете.** 41 3—12

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«.

Штампарија деоничарског друштва »Браника«